

secundus dictus. Hos illi auctores recensent, alii in A sed qui forte a præcedentibus pontificibus promoti his quæ diximus, cardinales memorati occurrunt, erant.

APPENDIX AD VITAM URBANI II PAPÆ.

(Diplomata Urbani quæ Appendix ista complectebatur, locum obtinent opportuniorem inter epistolas beati pontificis.)

HISTORIA TRANSLATIONIS

RELIQUIARUM S. MAXIMI APUD NANTUACUM.

Ex ms. codice Nantuacensi.

Multis rutilantibus signis quibus constare poterat Maximum esse honestius atque sublimius collocandum, contigit adesse venerandum Patrem Cluniaensis monasterii simulque rectorem Nantuacensis, Hugonem, de quo superius prælibavi, quod revelationem suam Maximus ad ejus tempora protelandam differendamque censuerit. Illic ergo, tam mirifica gesta comperiens, et ea quæ de Maximo Regiensi audierat virtutum magnalia eis conferens, insuper et de corpore ejus fuisse Viennensibus impertitum ipsum quod erat de Nantuacensibus per quemdam clericorum qui illud perdiderant dicens [*al.*, differens], in capitulum venit die Dominica, ix Kalendas Septembris, ibique cum fratribus traciavit de instanti negotio, qualiter videlicet fieri posset tam sancti viri humi jacentis exaltatio; ut qui in cælo erat sublimis non permaneret in terra humationis suæ despectus. Viri autem qui consultationi erant, Hostiensis tunc Olo episcopus, qui nunc est sanctus papa Urbanus, vir magna in litteris prudentiæ et in divinis causis auctoritatis et gratiæ, laudavit ipse, et qui aderant cæteri hunc sublimari et in loco edito cunctis mirandum spectandumque præberi, qui talibus iudiciis meruisset inveniri inventusque tot insigniri miraculis.

Sed Pater egregius, in omnibus sibi agendis morosus atque discretus, rem differendam judicavit, quousque consuleret diligenti examinatione, per jejuniorum et precum vota, supernæ voluntatis arbitrium. Præcepit itaque hanc discussionem fore in crastinum, ut eo die jejunando et I tianis cum processione agendo fieret unde hominibus innotesceret quid Deo exinde placeret. Ipse vero, cum conventu interim capitulum subit clanculum se ab aliis segregans, locum sepulcri adivit, seque in orationem dedit tanto liberius quanto secretius, tantamque ibi devotionis flammam concepit et compunctionis gratiam sensit ut nullatenus ambigendum putaret quod ille apud Dominum vere maximus esset, qui ibi jacens tantum secum divinæ virtutis haberet ut prunas efficeret quos carbonem tetigisset, ac, mortuus vivis inter mortuos vivens, in Deo [adeo] ardo em spiritus caloremque pietatis infunderet. Inde igitur se referens explorator occultus ad suos rediit, jussitque præparari quo suscipiendus foret aut reponendus, cum transferretur venerandi illius corpusculi thesaurus. Transactoque sequenti die et post jejunium celebratum luce tertia succedente, in capitulum rursus veniens Pater venerandus ex consensu omnium definiit ut fieret quod distulerat, ut consultius fieri posset. Præcepit cuidam fratri, Ricardo nomine, qui locum noverat, ubi illud cum Guillermo jam dicto reposerat, quando ad ecclesiam revectum fuerat, ut diligenter fossam aperiens cuncta præpa-

ret, quæ necessaria tali negotio putaret, quatenus qua hora conventus assisteret, nulla mora interveniret quæ translationis agendæ opus impediret. Sed et fratribus injunxit ut canerent et psalmodiæ vacarent, nullusque accederet nisi qui jussus foret. Porro domno Odoni episcopalis ordinis Jure cedens, imposuit curam principalem manum mittendi et prima ossa reverentia debita contingendi et extrahendi, totiusque operis ineundi ac finiendi usquequo reponeretur in alio suo locello venerabile corpus; non tamen se excipiens quin juraret manusque suas post episcopales adhiberet.

Igitur soluto sic isto capitulo fecerunt cuncti solemnem processionem, nec in basilicæ gremium de multitudine maxima, quæ ad hoc confluxerat, quemquam admiserunt, sed semper ipsi circumstantes psallere cœperunt, atque neque appropinquare volentibus [*al.*, atque appropinquare debentibus] locum dederunt. Tunc vero Ostiensis præsul, dealbatus foris et intus præparatus atque accinctus fide, non minus quam perhibebat vestis candore, accedit et exorcismum pro scuto assumit, atque auctoritate episcopali interdicit ne, si partis erat sinistra, auderet apparere, sive extrahendum præbere se; si autem meriti illius cujus putabatur se esse recognoscebat, cujus caro hæc fuerat apparendi licentiam haberet extrahendique præberet. Quid plura? Quod [*al.*, quo et quis] domni abbatis cor tetigerat, ipse etiam tangens episcopi mentem sic afflavit ut ipse perhiberet quod pro certo in illo loco divinum aliquid jaceret, unde talis benedictio spiritualis erumperet, quæ accedentium corda sic viviificaret ac si ipse auctor suavitatis præsens esset.

Intelligens ergo ipse quid significaret qui per signa loquebatur, dominus appropinquavit humiliter manumque immittens reverenter extrahendorum ossium principium dedit, ac deinde patri suo locum præbuit ut secundus extractor fieret qui primus esse voluisset. Ita paulatim fratribus sibi succedentibus, et illis quibus accedere, idque facere licebat, factum est diligentia qua decuit ut pretiosa corporis illius margarita de imo in quo jacuerat tolleretur, et in excelso loco ponenda vasculo fabrefacto atque ejus molulo cooptato reciperetur, sic cum laudibus divinis levaretur ubi decentius postmodum coleretur. Quibus sine tumultu populari in pace completis, præmissa turba irruens, quid tripudiaverit, quid jubilaverit, quid laudum, quid gratiarum reddiderit, quid votorum fecerit cum sufficiat pendere ex virtutum factarum circumquaque audita opinione, superfluum videtur verbis inculcare aut litteris commendare. Vix namque silentium impetrari potuit ut omnis ipse loqueretur et sermocinando audiretur, vel de Gregorio VII papa, cujus causa tunc

gener. liter per totum fere orbem ventilabatur, vel de Maximo hoc tot signis comperto, cujus translationis recens negotium tractabatur, et festivitas primitiva celebrabatur, et celebranda in posterum jubebatur atque inventum esse non dubitaretur, qui ventiri in beneficio non solebat, nec videri in seipso poterat. Dato tamen silentio post multa talia quæ prælibavi manifestanda, hoc quoque institutum noscitur indictumque fuisse ut in reliquum eo die celebritas hujus translationis a populo frequentaretur quo circa ejusdem mensis Augusti finem tertio, videlicet Kalendas Septembris, mundinæ solent apud Nantoacum ex antiquo tempore confluere, licet fra-

A tribus non hæc licentia daretur ut ad eis ageretur, nisi vii Kalendas Septembris, quando est dies translationis, sicut tunc fuit, anno scilicet eodem quo ecclesia infirmorum dedicata est ab eodem tunc præsulæ venerabili Odone in monasterio Cluniacensi.

Hic igitur Maximus primo cepit quasi lucifer oriri, deinde instar solis radios extendere quousque meridianum fulgorem posset translatus per tam laudabilem personarum manus expandere. *Sequuntur in codice ms. aliquot miracula quæ post eam translationem contigerunt. Sed ea mittimus quod ad Odonem nihil attineant.*

EX HISTORIA ECCLESIAE SANCTI JACOBI DE COMPOSTELLA,

Auctoritate Didaci, secundi Compostellanæ sedis episcopi et primi archiepiscopi, auctore Giraldo ejusdem antistitis familiari.

Porro in eadem cathedra (Sancti Jacobi) Didacus Pelais a domino rege Sancio sublimatus est. In hoc tempore apud Hispanos lex Toletana obliterata est, et lex Romana recepta; et prædictus quidem Didacus multo tempore nobilitate ac generositate in hæc præsentis vita floruit, sed adeo curis exterioribus im-

plicitus exstitit quod ecclesiastici habitus normæ internam intentionem, ut debuit, non servavit. Unde a domino rege Adefonso suis exigentibus meritis captus spatium quindecim annorum permansit in viculis.

PROMOTIO

Petri Cardinensis monasterii monachi in Compostellanum episcopum.

Inter hæc si quidem dominus rex Adefonsus, vir catholicus, intimam consideratione comperiens quod beatissimi apostoli Ecclesia, in periculo viduitatis posita, nisi in pastorali muniret providentia, sine damno ullomodo constare posset, alium in pontificalem ecclesiæ beati Jacobi sublimare cathedram satagebat. Celebrante itaque Richardo sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali atque legato apud Sanctam Mariam de Fusellos concilium, idem rex Adefonsus adfuit et prædictum episcopum quem diutius vinculis mancipari fecerat, quasi solutum, sed tamen sub custodia ad concilium venire jussit, videlicet ut eum a pontificali dignitate deiceret. Tunc prædictus episcopus metu regis et spe liberationis præjudicium Romani cardinalis passus est, et coram omni concilio se indignum episcopatu proclamans annuum et virgam pastorem cardinali reddidit. Cardinalis autem alium, videlicet Petrum nomine, Cardiniensem abbatem in pontificalem ecclesiæ Beati Jacobi cathedram inthronizandi licentiam concessit. Post hæc idem episcopus, quanquam præjudicio gravatus captioni tamen regis iterum mancipatus est; ea propter his demum Romæ ventilatis prædictus Richardus sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis atque legatus confusionis atque ignominie jaculo confossus est. Hunc enim papa Urbanus atque sancta Romana Ecclesia admodum objurgavit atque confudit utpote

B qui pridem Compostellanum episcopum captioni mancipatum præjudicio gravaverat et injuste deposuerat, proinde ipse quoque legatione qua talia præsumperat gravatus est.

Rex autem Adefonsus, communi consilio sapientum virorum Hesperie, quemdam abbatem Cardinensis monasterii, nomine Petrum, huic apostolicæ prætulit Ecclesiæ, qui pro commissi regis regimine biennio in episcopatu permanens quia sine consensu matris nostræ sanctæ Romanæ Ecclesiæ ad tanti honoris arcam provecus fuit, in quodam concilio Legionis a domino cardinali Regnerio celebrato (1091), qui postea in urbe Roma factus papa sortitus est nomen Paschalis, juste et canonice depositus est.

Præceptis domini Didaci secundi Compostellanæ sedis episcopi libenti et devoto animo obtemperans, ipsius prædecessorum gesta quam verissime potui, huc usque paginæ commendavi. Nunc vero reverenti episcopi successus quos in hoc honore habuit, et adversa que in eodem viriliter pertulit, atque ea que ipse ad Dei honorem et suæ Ecclesiæ utilitatem, Domino cooperante, discrete et sapienter peregit, describere et ad posterorum memoriam revocare divina præveniente gratia aggredior. Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum et terram. Amen.

DE PRÆLATIONE DIDACI GELMIRIDÆ.

Cum itaque dominus Raymundus vir idoneus atque discretus, condolens Compostellanæ Ecclesiæ, non juxta canonum instituta, ut supra exposuimus, ordinate non inconsultis quatuor episcopis, videlicet Petro, Lucensi, Guinsalvo Miudunensi, Ruderico

Tudensi, Petro Auriensi, quosdam seniorum et populum hujus Ecclesiæ ex affectu internæ pietatis sic alloquitur, dicens: Ite, et vobismet ipsis consulentes, quemcumque a me repetere volueritis protectorem et defensorem, Domino miserante, impræsenta-

rum habere poteritis. Hæc ergo audientes, seorsim sumpto consilio, in conspectu domini Raymundi totius principes Galliciæ pariter advenerunt, et coram eo assistentes summis precibus ab eo quemdam clericum, nomine Didacum Gelmiridem, honestum et magnæ discretions virum uno ore petierunt, cujus patrem Hiam et in vicinam provinciam, videlicet inter duos fluvios Uliam et Tamazem, mirabili discretionem et summo rigore moderantibus multis annis gubernasse recolabant. Quorum petitioni venerabilis

A comes, viscere tenuis condescendens, domnum Didacum Ecclesiæ S. Jacobi canonicum, quem per manum et licentia omnium canonicorum pro cancellario et secretario suo secum in curia honorifice retinebat, omni terræ et honori reverendissimi Jacobi præposuit, qui, luce inextinguibilis intentionis suffultus, nobiliorum virorum prudenti consilio adjutus, cœpit destructa restaurare et restaurata conservare, conservata quasi ad statum rectitudinis multo labore perducere.

DE DALMACHIO CLUNIACENSI MONACHO

in episcopum Compostellæ promotus.

Præterea delapso unius anni spatio venerandus rex Ildefonsus, ejus gener dominus Raymundus et uxor sua nobilissima domina Urraca, consilio et cleri et populi beati Jacobi, auctori sanctæ Romanæ Ecclesiæ quemdam monachum Cluniacensis religionis D. (Dalmacium) pudicum et religiosum virum et abbatis benedictione et licentia Compostellanæ Ecclesiæ, Domino auxiliante, fecerunt episcopum. Hic, sedem quasi incultam reperiens vineam, sicut formam sanctæ doctrinæ noverat utilitati sanctæ Ecclesiæ ardentissimo amore instuduit. Nam cum dominus Urbanus sanctæ Romanæ Ecclesiæ providentis-

B sinus episcopus apud Clarummontem concilium celebraret, religiosus idem Dalmacius cum quibusdam comprovincialium episcoporum, qui germana juncti charitate ejus sanctitati inhæserant, in eodem concilio domino papæ se præsentavit; ubi ab omnibus valde honoratus hoc privilegium, in sequenti serie conscriptum, quod nemo prædecessorum suorum impetrare potuerat, cum ipsis subsequentibus litteris de confraternitate hujus Ecclesiæ scriptis apud gratiam domini papæ summis precibus impetravit.

Libertas Compostellanæ Ecclesiæ.

Urbanus episcopus, etc.

DISSOLUTIO DALMATI EPISCOPI ET PRÆLATIO SECUNDA DIDACI GELMIRIDÆ.

Inle tanto dono rediens decoratus, Compostellanam Ecclesiam libertatis robore decoravit; sed quia non durat quem mors prosternere curat, octo dies durat quod nos dolor ejus adurât. Clerici ergo qui se tot periculis ac tribulationibus ad portum quietis pervenisse putabant, quasi navis in medio maris ingruente tempestate de litore solet excuti, sic inter procellas hujus mundi huc illucque se quasi conspiciunt. Sed omnipotentis Dei clementia, quæ secundum suæ providentiæ dispositionem dissoluta nave naufragantibus manum perfectæ consolationis porrigit, gubernatorem nostrum catholicum regem dom-

C num Ildefonsum, generumque ejus piissimum comitem domnum Raymundum cum uxore sua domina Urraca divinitus animavit ut eos de hujusmodi assiduis incursibus ad portum tranquillitatis misericorditer retraheret. Quod sic factum fuisse recte ordine describitur. Clerus et populus Ecclesiæ beati Jacobi omnium beneficiorum quæ dominus Didacus Gelmirides eis primitus fecerat non immemores existentes, tam importuna petitione januam misericordiæ prædictorum principum suppliciter pulsare studuerunt, quid apud eorum gratiam eundem domnum Didacum pro gubernatore ei domino impetrarunt.

SEMOTIO DIDACI PRIMI AB EPISCOPATU.

Domnus itaque Didacus Pelais prædictus episcopus, a captione regis jam liberatus, audiens sanctissimum Dalmacium episcopum naturæ debita persolvisse, et hunc alium solum totum honorem non pontificali dignitate, sed vicaria potestate pro tempore obtinere, Romam percita festinatione petiit, ibique dignitatem pontificalem se injuste amisisse et viam passum fuisse importunis clamoribus conquestus est. Unde sic factum est quod, post mortem domni Dalmacii, Ecclesia ista, inter diversas angustias posita, hoc negotium quatuor annorum spatio permansit indefinitum; per illos autem quatuor annos contiguos domnus Didacus Gelmirides vicarius totum hujus Ecclesiæ honorem communi bonorum consilio ex assensu gubernavit, divina tandem pietate inspirante et ad communem utilitatem providentia persuadente, excellentissimus idem rex Adefonsus volens diffinitè præfati negotii causas tam diutina prolelacione agitas, misit Romam nuntios suos cum clericis hujus Ecclesiæ suas rationes contra

D eundem Didacum Pelais calumnias adhuc in eum injuste devolventem propalatos et pertractatos, qui Romam pia intentione pervenientes bonæ memoriæ papam Urbanum, ad quem mittebantur defunctum, et Paschalem ei in honorem jam subrogatum invenerunt. Ille Paschalis ante papatus adoptionem, Ranerius dictus, in Hispania fuerat jam legatus, et totam hanc dissensionem, et beati Jacobi Ecclesiæ calamitatem certissime noverat.

Reverendissimus igitur sanctæ Romanæ Ecclesiæ episcopus P. eorum rationes et objectiones patula cordis aure perspicacius audiens, ac tantæ inquietudinis summam subtili consideratione discernens, Didacum Pelagidem tantæ dignitatis prælatione indignum esse dictante justitia censuit; unde hæc Ecclesia, quæ spatio quindecim annorum in supradictis miseriis quasi languida permanserat, Domino miserante liberata, idem papa venerabili regi nostro, clero et populo beati Jacobi subsequentes remisit litteras.

Prosequitur ille auctor historiam electionis Didaci, A a Calixto secundo, ut ecclesia Compostellana in qua Romam adiens pallium primo obtinuit, ac tandem tropolim augetur.

EX DOMN. ZONE DE VITA MATHILDIS DUCATRICIS.

(Cap. 4 lib. n.)

Rex ut Henricus factus gravis est inimicus
Ecclesie sanctæ dominæque Mathildis amandæ,
In quocunque loco poterat sibi tollere, toto
Nexu tollebat terras ubicunque tenebat,
Præsertim villas ac oppida, quæ comitissa
Hæc ultra montes possederat a genitrice,
Abstulit omnino, nisi castrum Brigerinum,
Forte quod magnum, locuples erat undique largum.
Hoc Rex aggressus nequit intus ponere gressus.
Cum bis quinque quasi transirent jam simul anni
Rex quod ab Italia discesserat, armat equina
Dorsa viris, jurans per septem tempora, supra
Mathildis terram persistere, pace neglecta,

Castra vocat densa, descendit ad Italia regna.
Tertius et mensis foliis florebat et herbis,
Urbs dominæ quædam prædictæ chara manebat,
Tempore longævo vocitatur Mantua vero,
Ex multis rebus dives satis ac speciebus.
Rex cupiens ipsam, fixit tentoria circa,
Quam mox athletic de sumptibus atque replevit
Nobilis et fortis Mathildis, maxime doctrix (ductrix),
Ipsa tenens montes, inimicos despicit omnes
Regis bella phalanx dabat urbi sæpius atra,
Exsiliunt cives, simul athleticæ comitissæ.
Occidunt, frangunt, cœtum pellant Alemannum
Urbs bene protecta, etc.

PRIVILEGIUM ECCLESIE MATISCONENSIS.

In nomine Verbi incarnati. Omnibus sanctæ Dei
Ecclesie filiis sit notum quod, anno ab Incarnatione
Domini nostri Jesu Christi millesimo nonagesimo
sexto, et die xvii mensis Octobris, apud Matisconem,
felicitis recordationis dominus Urbanus Dei providentia
papa secundus, per suas apostolicas multa
et laudabilia privilegia atque indulta monasterio S.
Petri prope civitatem Matisconensem contulit et
inter cætera motu proprio excommunicat et maledicit
eternaliter omnes homines cujuscunque condi-

tionis existant, qui præfatum monasterium, cano-
nicos et omnia ejus membra temere et indebite mole-
stant, atque qui eorum privilegia, libertates, bona,
possessiones, decimas, oblationes, instrumenta,
immunitates, statuta, redditus, prædia et exemptiones
inordinate et injuste retinent. Cunctis autem eidem
monasterio sua bona et jura servantibus, sit pax
Domini nostri Jesu Christi atque apostolorum Petri
et Pauli. Amen.

ORATIONES AB URBANO HABITÆ IN CONCILIO CLAROMONTANO.

(Edimus seorsim infra.)

NOTITIA

De consecratione Dominici altaris Carroffensis monasterii, ab Urbano papa II facta anno 1096.

Quoniam ab antiquis temporibus mos prudenter
obtinuit ecclesiasticus quæ Christianæ religionis
utilitatibus profutura credidit ad posterorum memo-
riam scribendo reducere, congruum fore decrevimus
per scriptum successoribus nostris, quasi vivum
ac recens, delegare, qualiter Dominicum altare apud
Carroffum a domino papa Urbano secundo tempore
domini Petri, post Fulcradum abbatis consecratum
fuerit. Prædicto igitur papa concilium apud Clarum-
montem celebrante, præfati abbatis prudentia ipsius
apostolici viri majestatem humiliter adiens, rogavit
quatenus specialis ejus benignitas Carroffense mo-
nasterium visere atque consolari dignaretur; sum-
mumque ejus altare ecclesie ab ipso solemniter
consecraretur. Jam etenim multo ante Leo sanctis-
simus papa, Magni Caroli contemporaneus, aliud in
eodem cœnobio auctoritate apostolica benedixerat,
super ipsum autem aliam Carroffenses construxerant
aram. Ad hujus ergo altaris consecrationem totius-
que monasterii reconciliationem dexteram abbas

exigebat apostolicam. Qui ut pius semper existit,
magnorum virorum habito concilio ad abbatis preces
curæ pastoralis inclinando aures cum illo suorum
sanctissimo comitatu Carroffum divino ducatu tan-
dem pervenit. In cujus adventu quanta qualiave no-
bilitium nec non populorum occurrerint gaudia tam
venerabilis loci, ipsiusve Romani pontificis debita
reverentia intuitu perspicaci competenter conside-
rata facilius poterit perpendi. Hic quippe locus a
prisco tempore, utpote Regi regum honori speciali-
ter dedicatus, non solum a finitimis, verum etiam a
longe remotis usque ad id temporis maxime est in
honore habitus. Cæterum omnes nimum lætabantur
divinæ pietati gratias agentes nostris in partibus
tantum pastorem perspexisse, cum suorum per pau-
cos antecessorum comprobari possit tale quid contigisse.
Ad tantam itaque novitatem rei merito
undique hilari mente confluebant populi; vix enim
oculus visu, et auris satiatur auditu. Arbitrabantur
vero se magnam suorum peccatorum indulgentiam

adepturos si, ut decebat, ad tam gloriosæ officium A consecrationis coadunari quoquo modo valerent, quod et Domino efficiente ad effectum pius illorum affectus militavit. Religiosus tandem apostolicus summi Salvatoris aram Spiritus sancti virtute consecraturus, altaris gradus conscendens, ante ipsum stetit, gyrantibus illum non vilibus personis simulque in tanto mysterio humili cum devotione cooperantibus, quorum nomina sigillatim subscribentur. Quam speciosum, quam salutiferum episcopales, archiepiscopales, illas insuper papales manus intueri quam sancte, quam artificiose, affectuose, summi certatim exercendo moderarentur officium! Ipse namque pastor Urbanus urbane ac curialiter omnia sicut omnium caput et magister incipiens, sacrata largitus lympha chrismate cum oleo copiose ipsum altare irrorans propriis manibus infundens atque liniens, filiisque in Domino ut idem agerent modesto vultu indicens, docere, ut mos apostolicus in tam sublimi observat officio, cuncta viriliter peregit toto B mentis ac corporis nisu elaborabat. Peracta igitur more ecclesiastico consecratione, super ipsum alare solemnem isdem pontifex Romanus missam celebravit. Huic si quidem operi adfuerunt domnus Amatus Burdegalensis archiepiscopus; sancteque sedis Romanæ legatus, Hugo Lugdunensis archiepiscopus similiterque legatus, Daimbertus Pisanum archiepiscopus, Raingerus quoque [Regiensis] archiepiscopus, Petrus Pictavorum, Bruno Signensis episcopus, Joannes cardinalis diaconus. Facta sunt autem hæc iv Idus Januarii feria scilicet quinta, quæ tunc ante beati Hilarii festum fuit, anno ab Incarnatione Domini 1096, pontificatus domni Urbani II. papæ anno octavo.

De altari matutinali.

Hæc consecratio debet celebrari a fidelibus ad honorem sanctæ et individuæ Trinitatis iv Kalend. Martii, quæ facta fuit a domno Urbano papa in honore victoriosissimæ crucis et sancti martyris atque pontificis Xantonensis Eutropii, qui in præsentī ecclesia requiescit. Ibi domnus papa Urbanus edictum promulgavit generale, perpetuumque sancivit memoriale, quatenus in anniversaria consecratione futuræ nationes semper conveniant, et domum Dei sui honorificent ob peccatorum suorum indulgentiam. Indulsit enim papa sæpe memorandus omnibus Christianis ad hanc consecrationem convenientibus septimam partem penitentiarum, ut quanti votum haberint taliter et penitentibus ipsa convenienti difficultas prodesset.

Sequitur *Missæ de hac solemnitate*, quæ ea die dicebatur.

In ejusdem monasterii chartario invenitur vetus instrumentum donationis factæ consilio, uti conjicere est, ejusdem pontificis; sic quippe incipit:

Cum quodam tempore domnus apostolicus Urbanus, Dei forte dispositione istam nostram regionem peragrando visitaret, in monasterium Sanctæ Trinitatis, quod ibidem situm est honorifice ab abbate atque monachis ibi Deo servientibus susceptus est. Quo cum moraretur, quidam miles Hubertus filius, Manuum nomine, ad eum venit, cujus filius quadam dudum infortunia præventus defunctus fuerat. Cumque multum mœstus de isto enim apostolico plura perorasset pro absolutione illius animæ, imo suæ patris quoque ac matris obtulit Deo, id est Sanctæ Trinitati medium capellæ, etc.

TEXTUS

De dedicatione ecclesiæ hujus sancti Majoris nostri monasterii.

Anno ab Incarnatione Domini 1095, sexto Idus C Martii, luna xi, epacta xxiii, concurrentibus ii, qui est annus Philippi Francorum regis xxxvii, et Bernardi hujus monasterii nostri abbatis ab ordinatione sua annus xiii, Urbanus secundus papa gloriosus, et in nullo apostolica dignitate indignus, ab urbe Roma veniens et sola charitatis gratia Gallias invisens, cum in Claromontano concilio in præsentia quingentorum ferme Patrum, archiepiscoporum scilicet, pontificum et abbatum, ipsis universis una cum Radulfo Turonensi archiepiscopo acclamantibus et auctorizantibus privilegia libertatis et immunitatis, quæ ipse papa nobis et cœnobio nostro per manus reverentium fratrum nostrorum domni Bernardi Remensis, cognomento Pontii, tunc prioris nostri, dominique Raingerii, qui postea presbyter cardinalis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac deinde Regiensis archiepiscopus fuit, et in præfato concilio ut archiepiscopus et cardinalis sedit, ab urbe Roma miserat, auctorizasset, anno apostolatus sui viii, id est in octavis festi hiemalis beati Martini, tandem pacis et concordie gratia inter nos et Turonenses B. Mauricii canonicos jam tunc decennio nos persecuti non cessantes faciendæ (*occasione stationis paschalis sublata, de qua ad an. 1090 diximus*), monasterio nostro ab eodem visitato, ipsoque ab exiguitate nostra pro tempore competentis satis, ut decuit, excepto, et apud nos diebus septem non sine multis expensis repausato, sive refrigerato, octava demum adventus sui die (videlicet vi Idus Martii), qui est terminus in prima fronte paginæ adnotatus, dedicavit Deo in honorem sanctæ crucis ac beatissimæ Dei

genitricis perpetuæque virginis Mariæ, ac sanctorum apostolorum Petri et Pauli, necnon et beati Martini majorem basilicam nostri hujus Majoris Monasterii, in qua fratres die noctuque divino servitio incumbunt.

Pridie siquidem, quæ fuerat dies Dominica, celebratis ex more missis ab eodem, adierat gradum ligneum sibi ad loquendum populo, ut est consuetudinis, in litore Ligeris præparatum, et super eum cum archiepiscopis et episcopis et cardinalibus stans, diutissime populo infinito, qui ob hoc ipsum undequaque sitienter convenerat, solemniter exhortationis verbum faciens, et monasterii nostri ordinem ac religionem vehementissime collaudans et extollens, atque adversariorum nostrorum, canonicorum videlicet, non minus execrans conversationem, ac præcipue ipsorum detestans in nos actam decennio tyrannidem, innocentiam nostram in auribus tam egregii Andegavorum comitis, Fulconis junioris et procerum ejus, qui sermoni ipsi intererant, quam omnium, qui illic undecunqve confluerant, ipse papa exposuerat et assignaverat, et adoptatos nos ab ipso in speciales sanctæ Romanæ Ecclesiæ filios edixerat, quos nulla prorsus de causa deinceps posset aliquis archiepiscoporum vel episcoporum absque ipsius aut successorum suorum licentia excommunicare; et ad ultimum cœnobio nostro et nobis præfatio comiti ac proceribus ejus, cæteroque populo commendatis benedixerat, ex præfatorum privilegiorum tenore, et absolverat omnes qui nos et universa nostra custodirent fideliter, et tuerentur atque honorarent. Omnes vero qui nos et nostræ

quælibet inquietarent, molestarent, affligerent et inhonorarent maledixerat, et donec inde satisfactientes Deo atque nobis pœniterent, perpetui anathematis catena ligaverat. Unde rediens, sermone finito, ipsa die in refectorio nostro cum duobus archiepiscopis et uno episcopo [*al.*, quatuor episcopis] atque cardinalibus suis refecit, et, sicut dictum est, in crastino ecclesiam nostram solemniter dedicavit. Cui dedicationi Turonensis archiepiscopus, Aurelianensis Rodolphus interfuit, qui propriis suis manibus pignora sanctorum, quorum nomina subscribuntur, sub Dominico altari, jubente papa collocavit, et una cum archiepiscopo Lugdunensi et primate Hugone ab infirmorum capella, pridie a Brunone Signiensi episcopo jussu papæ dedicata, reliquias sanctorum, quæ inibi pernoctaverant, humeris propriis in majorem basilicam deportavit, et una cum domino Rangerio supradicto alphabetum latinum, illo Græcum faciente, fecit et basilicæ ipsius parietibus, jubente papa, crucis vexillum ex oleo imposuit, atque altare de Crucifixo jussu papæ innox sacravit.

In altari ergo Dominico est ineffabile corporis Christi sacramentum collocatum cum horum pignoribus sanctorum. Particula scilicet victoriæ sive crucis Christi, et de vestimentis gloriosæ Dei Genitricis, de capillis et barba Petri apostoli, de vestimento Joannis Evangelistæ et reliquiis sancto um martyrum Stephani, Mauriti, Cypriani, Ermetis, Saturnini, Ferreoli, Nerei, Achillei, Pancratii, confessorum autem Mauriti, Aviti, Sulpitii, Gundulphi, Desiderii, virginum vero Anataliæ et Praxedis. Locatis ergo de more sanctorum pignoribus, et sacro altari Dominico, dotaverunt ipsum, jubente papa, comes Fulco et Robertus de Rupibus, atque Hugo (1) de Calvomonte, sed et cæteri proceres, quorum ibi copia multa erat, dote quadam admodum nobis grata, id est auxilio, tuitione et consilio suo.

Nomina sane pontificum, qui dedicationi huic interfuerunt, hæc sunt: Hugo primus et legatus Lugdunensis archiepiscopus, Radulfus de Aurelianis archiepiscopus Turonensis, Rangerius supradictus, Bruno Signiensis episcopus. Dominus vero Amatus (archiepisc. Burdigalæ) ægrotabat apud nos, foris scilicet in camera, sed ejus tamen ope et consilio facta est dedicatio ipsa. Cardinales isti adfuerunt: Albertus presbyter, Thesto presbyter, Gregorius diaconus Ticinensis, Joannes Garcellus diaconus et primicerius, qui omnes in Claromontano concilio fuerant. Dominus etiam abbas noster Bernardus, et abbas Puilliensis Otho adfuerunt.

Ipsa die sacramentum est cœmeterium ultra murum nostri cœmeterii usque ad viam quæ ducebat ad molendinos, a domino Rangerio et ab episcopo

Signiensi visu papæ. In crastino vero sacravit ipse papa cœmeterium Sancti Nicolai spargens aquam benedictam, et jubente eo, dominus Hugo primas et dominus Rangerius sacraverunt cœmeterium, undique per marginem Ligeris spargentes aquam benedictam usque ad ligneam crucem, quæ est supra molendinos nostros, et inde per viam versus ecclesiam Sancti Joannis, usque ad limitem cœmeterii pridie sacrati, et inde versus occidentem inter viridarium nostrum et vineam usque ad viam quæ de Sancto Nicolao ducit ad portam monasterii nostri; deinde per vineam, videlicet usque ad Morevum burgi, aquam spargentes per pasticum et vineam extra burgum usque prope ecclesiam Sancti Gorgonii, itemque inde usque ad ipsam Ligerim indirectum, atque iterum inde ad locum unde spargere aquam cœperant in gyro sacantes cœmeterium, ut dictum est, redierunt.

Hugo de Calvomonte, filius Sulpicii de Ambaziaco, cum puer adhuc esset, et mater ejus quæ neptis erat Gaufridi de Calvomonte, consenserunt venditioni factæ monachis Majoris Monasterii de duabus quartis terræ apud culturam Rathonis. Postea cum factus esset juvenis et patri successisset in honore, et cum Ambaziaco simul Calvomontem loco Gaufridi avunculi sui possideret, easdem quartas repetere voluit. Contigit interim Dei nutu Urbanum papam virum gloriosum humilitatem nostram dignanter invisere, et post paucos dies venire ad Majus Monasterium et basilicam nostram solemniter dedicare, cui dedicationi interfuit ipse Hugo. Sacro autem ex more et inuncto altari, papa residens advocavit Fulconem (scilicet comitem Andegavensem, qui nuper Turoniam Blezensi Theobaldo eripuerat) et circumstantium turbam procerum moneis eos, ut ecclesiæ et altari noviter dedicatis providerent dote secundum morem solitum. Submonitus itaque a nobis supradictum Hugonem ad se vocavit, et monuit ut quartas illas nobis relinqueret. Quod ille gratanter fecit; cui rei interfuit multitudo, utpote ad tantam celebritatem undique congregata. Inter ceteros hi nominatim censentur. Ex clericis primas et archiepiscopus Lugdunensis Hugo, Radulfus Turonensis archiepiscopus, Rangerius cardinalis, qui fuerat archiepiscopus Regiensi, Bruno Signiensis episcopus, Albertus presbyter cardinalis, Tezo presbyter cardinalis, Gregorius Papiensis diaconus cardinalis, deinde dominus Bernardus de sancto Venantio abbas noster, etc. Ex laicis vero: Fulco comes Andegavensis, Sigebannus constabularius ejus, Robertus de Rupibus, Gausbertus præpositus de Calvomonte. Tandem sorores Hugonis præfati Adenordis et Ermensendis idem concesserunt.

SYNODUS HABITA ANNO 1096,

In qua absolutum fuit a dominio et regimine abbatum Sancti Victoris Massiliensis cœnobium Psalmodiense.

Notitia definitionis quæ facta est inter Richardum abbatem Massiliensem et ejus monachos, et Psalmodiense cœnobii abbatem, videlicet Fulconem ejusdemque monasterii monachos.

Anno Dominicæ Incarnationis 1094, Psalmodienses monachi venerunt ante domini Urbani papæ præsentiam et fecerunt ei querimoniam super Massiliensi

abbate suisque monachis, et quod contra apostolicam auctoritatem Psalmodiense monasterium sibi subdidissent, quod audiens venerabilis papa Massiliensem abbatem, Richardum videlicet, qui tunc in his partibus legatus ejus fuerat advocavit, præcipiens ei ut hæc proclamatio Bertranni Narbonensis metropolitani (2) et Gibellini Arelatensium

instrumentum sequens.

(2) Dalmatius tunc erat Narbonæ archiepiscopus, cui Bertrannus successit, Raymundo ei in Nemausensi sede substituto, an. 1096. Unde emendanda

(1) In Hist. episc. Turon. et abbat. Majoris Monast. Hugo Ambaziacensis, Rainaldus Ferlensis de Castello, et Raguellanus de Malliaco. Jed., etc. Hugo de Calvomonte et Ambaziacensis idem est. Vide

archiepiscopi, atque episcoporum Raymundi Nemausensis et Gotofredi Magalonensis iudicio, qui tunc in presentia ejus erant, ibi audirent et diffinirent. Quæ res non minimum Massilienses monachos et etiam ipsum Richardum ad tantam Iracundiam provocavit ut non solum violenter Psalmodium retinerent, verum etiam monachos, qui prædictam querelam domino papæ fecerant, de suo monasterio expellerent. Unde accidit quod Psalmodienses, nimia coacti necessitate, Romam reclamantes Massilienses de medio sui ejecerunt, a minimo usque ad maximum, jurantes super quatuor Evangelia se cum Massiliensibus nullam participationem in prædicto monasterio habituros se amplius fore. Quo pacto prædictus Richardus prenomiatus archiepiscopus et episcopus adiit, eorumque justitiam ex parte domini papæ sibi fieri postulavit, qui consilio accepto convenientes in unum, prius Psalmodium Massiliensibus reddiderunt. Psalmodienses propter jurandum de monasterio egressis omnibus; deinde diem et locum statuerunt quo tantus clamor audiretur et diffiniretur.

Ad statutum denique diem Massilienses et Psalmodienses venerunt cum prædictis iudicibus, in quorum iudicio dominus papa definitionem prædictæ querelæ posuerat. Omnibus itaque ex utraque parte circumstantibus, Gibelinus Arelatensis archiepiscopus ita locutus est: Prima pars placita laudat ut Psalmodienses dicant unde de Massiliensibus congeruntur.

Ad hæc surrexerunt Stephanus Calcatellus, cui a cæteris commissum fuit ut responderet pro se et pro aliis, et ait: Fratres nostri Psalmodienses conqueruntur Deo et sancto Petro, et vobis archiepiscopis et episcopis, qui jubente domino papa nosram querelam diffinire debetis de Massiliensibus, quo Psalmodiense monasterium per violentiam, per manum laicam, per sanguinis effusionem, per monachorum expulsionem, ad ultimum per pecunie concessionem sibi attraxerunt, et nobis abstulerunt quamvis Psalmodium secundum privilegia apostolica, scilicet Joannis et Stephani, et per præcepta regalia, id est Caroli, Ludovici, aliorumque regum, quorum auctoritates hic nos habemus, liberum semper fuerit, et nemini debeat subijci nisi Romanæ Ecclesiæ. Adhuc conqueruntur fratres nostri Psalmodienses super Massiliensibus, quoniam prædictam querimoniam, domino papæ deposuerunt, et, eo jubente, res deberet perducii ad finem, dominus iste Richardus, qui præsens est, monachos Psalmodienses, qui prædictam querelam fecerant, de proprio monasterio expulit, atque in exterarum nationes abire et mori fecit. Hæc est querimonia unde fratres nostri Psalmodienses conqueruntur super Massiliensibus, præter alia mala quæ Psalmodio intulerunt.

Ad hæc Richardus abbas Massiliensis, sedisque apostolicæ legatus cum suis Massiliensibus ita respondit: Nulli dubium est, fr. tres mei, Psalmodienses monachos sæculariter et extra regulam vixisse usque ad tempora prædecessoris nostri Bernardi Massiliensis abbatis, qui volens eorum vitia corrigere, Raymundo, comite deprecante, suorumque procerum consilio adeptus est, jam dictum monasterium, et de irregulari fecit eum regulare, et ita tenuit eum usque ad diem obitus sui. Ex tum ego qui, in locum ejus successi, tenui eum usque in hodiernum diem sub regularibus disciplinis, monachis ejusdem loci accipientibus abbates et priores de nostro monasterio per bonas successiones. Hanc contra eorum querimoniam responsum facimus.

Cumque Massilienses et Psalmodienses hæc et alia multa inter se conferrent, primati (legato apostolico) iudices dixerunt ut, si quid aliud auctoritatis Massilienses adversus Psalmodienses habebant

A ostenderent, atque jusserunt sibi reddi privilegia et præcepta regalia, quibus dicebatur nulli alteri Ecclesiæ Psalmodium debere submitti, nisi Romanæ. Sicque consideratis utriusque partis rationibus et congruentiis, et Psalmodii auctoritatibus perspectis, Bertrandus et Gibelinus archiepiscopi et Gotofredus, atque Raymundus episcopi, præfato Richardo in medio eorum existente, quia legatus erat, judicaverunt prælatam querimoniam ut sequitur:

Licet, domine Richarde, vices domini papæ in nostris partibus vos habeatis, tamen ex auctoritate ejus et vestro assensu, nobis datum est ut ad perpetuam pacem ponamus totam controversiam Psalmodiensem et Massiliensium. Iudicium tale est: Secundum privilegia apostolorum Joannis et Stephani, et præcepta regalia Caroli, Ludovici, aliorumque regum, solius Romanæ Ecclesiæ jus antiquissimum est Psalmodium, et nemini debet subijci nisi soli domino papæ, ac pro causa ista Psalmodienses, ut causa eorum velocius desiniretur, firmiter jurasse nunquam amplius se habituros esse societatem in prædicto Psalmodio cum Massiliensibus, et ideo omnes de suo monasterio, postquam Massiliensibus per investituram restitutum est, egressi sunt justitiam querentes. Vobis igitur, domine Richarde, non expedit jura beati Petri apostoli minorari, qui ejus vicarius estis, nec etiam defendere vel retinere quæ male commissa seu acquisita sunt ab antecessoribus vestris; sed potius convenit canonicè corrigere et emendare. Et quia non sufficiunt Massiliensibus auctoritates, quibus Psalmodium per justitiam possint habere, decernimus ut Psalmodienses suum monasterium libere et absolute reddatur, nullamque dominationem Massilienses ibi habeant amplius. Præcipimus etiam, si vobis placet, ut hoc iudicium scribatur, et domino papæ presentetur, et si ipse laudaverit, teneatur, et in Psalmodio reservetur, nec deinceps inde aliqua inquietudo inter eos assurgat.

Ad hæc Richardus, habito consilio cum Massiliensibus, inquit, iudicium vestrum laudamus et suscipimus, atque Psalmodium cum omnibus sibi pertinentibus Deo et sancto Petro et domino papæ ejusdemque monachis cum charta et sine charta in perpetuum solvimus.

Factum est publice apud Caislarum castrum, in loco qui dicitur Toirozella, regnante Philippo rege Francorum, anno ab Incarnatione Domini 1096, xvi Kal. Octobris, die sanctorum Lucii et Geminiani, indictione ix [iv] concurrente iv, epacta xv, clava xi, in presentia supradictorum iudicum et Ebrardi, abbatis Sancti Tiberii, Fulconis ejusdem monasterii Psalmodii abbatis, Stephani Calcatelli, Raymundi Stephani, Guillelmi Archiniberti, Guillelmi Bonasus, Guillelmi de Albanis, Raymundi Itherii, Guillelmi Bernardi, Stephani Bernardi, Pontii de Noceto, et Petri Bernardi, monachorum, Juliani Gondrici, Gomtherii presbyteri; laicorum Raymundi, de Cavi, Raynerii fratris ejus, Pontii Gaucelini, Gaucelini, fratris ejus, Pontii Bremundi de Sommedrio, Bremundi fratris ejus, Pontii Petri de Sancto Justo, Raymundi de Sancto Juliano, Bremundi de Lestrancherij, Bertrandi fratris ejus, Raymundi Galterii, Raymundi Eldrici, Raymundi Rainonis, Guillelmi Itherii.

Ego Richardus Massiliensis abbas octava die supradictæ definitionis, viii Kal. Octobris, apud Montem-Pessulanum, laudo hanc definitionem eorum, hac charta monachis Psalmodiensibus in perpetuum. S. ego Pontius Stephani firmo. S. ego Bernardus Petii firmo. S. ego Guillelmus firmo. S. ego Armannus firmo. S. ego Arnaldus firmo. S. ego Pontius firmo. S. ego Ebrardus firmo. Isti omnes monachi Massilienses fuerunt.

nomina hic illorum episcoporum, qui tamen ii ipsi hæc sedes obtinebant, cum illa causa finita est. Si

tamen initio hujus instrumenti legitur an. 1096 pro 1094, omnia sibi concordabunt.

Laudamentum hoc jussu prænominati Richardi, in præsentia Bertrami archiepiscopi, Gotofredi Magalonensis episcopi, Angerii archidiaconi, Gaudelini de Lunello, Raymundi Rainonis et multorum aliorum. Gotofredo episcopo dictante Pontius scripsit.

Hæc definitio missa fuit ad dominum Urbanum papam secundum, qui eam confirmavit bulla sua, data Romæ apud Sanctum Petrum; per manum Joannis diaconi cardinalis Kalendis Maii, indictione XII, anno 1099, pontificatus sui anno XII, quam habemus.

EXCERPTA EX LIBRO DOMNIZONIS

DE VITA MATHELDIS

Lib. II, capp. 3, 8, 10, 11, 12, 13, ubi multa de Urbano papa.

(Vide Patrologiæ tom. CXLVIII, Opp. S. Gregorii VII.)

DONATIO ARSINI DE ALBIONE.

Notum sit omnibus Christi fidelibus quod Arsinus de Albione, ad preces Raymundi de Albione fratris sui abbatis Sancti Petri de Condomio, accersito consulto totius nobilitatis suæ provinciæ, dedit Deo, et Sancto Petro de Condomio et habitatoribus ejusdem loci, tam præsentibus quam futuris, fundum

et dominium villæ, quæ dicitur Nerag, in præsentia prædicti Raymundi abbatis fratris sui, et in manu domini Urbani papæ secundi, qui et ibidem in honore sancti Thomæ apostoli et sancti Nicolai episcopi et confessoris Christi nobis ecclesiam dedicavit.

EPISTOLÆ LAMBERTI ATREBATENSIS EPISCOPI

AD URBANUM PAPAM.

(Vide in Lamberto ad an. 1115.)

EPISTOLA ROBERTI ABBATIS S. REMIGII

AD LAMBERTUM ATREBATENSEM.

(Vide in Lamberto.)

EPISTOLA MANASSE ARCHIEPISCOPI REMENSIS

AD MORINOS.

(Vide in Manasse Remensi.)

EPISTOLA HILDEBERTI EPISCOPI CENOMANENSIS

AD URBANUM PAPAM.

(Vide in Hildeberto Cenomanensi.)

EXCERPTUM EX LIBRO FULCONIS

COMITIS ANDEGAVENSIS

Quo generis sui originem, et majorum ac proprias res gestas describit.

(Apud Acherium, *Spicil.* t. X, p. 393.)

In fine istius anni 1096, appropinquante Quadragesima, venit Andegavum papa Romanus Urbanus, et admonuit gentem nostram ut irent Jerusalem expugnaturi gentem populum, qui civitatem illam et totam terram Christianorum usque Constantinopolim occupaverant. Tunc in Septuagesima dedicata est ecclesia S. Nicolai ab ipso papa. Constituit etiam

idem apostolicus, et edicto jussit, ut in eodem termino quo dedicationem fecerat, indictum publicum celebraretur unoquoque anno apud S. Nicolaum, et septima pars pœnitentiarum populo convenienti ad illam celebritatem dimitteretur. Unde discedens Cenomanum venit, et inde Turonum; ibique datis venerabili concilio decretis media Quadragesima

romanus est, et cum solemnī processione ab ecclesia S. Mauricii ad ecclesiam Beati Martini deductus, ubi mihi florem aureum quem manu gerebat

donavit. Quem ego etiam ob memoriam et amorem illius in Hosanna semper mihi meisque successoribus deferendum constitui.

NOTITIA DIPLOMATICA

IN EPISTOLAS BEATI URBANI II PAPÆ.

(Jaffé *Regesta pont. Rôm.*, 448.)

In Urbani II bullis leguntur modo usitati Incarnationis anni, quorum initium a nativitate Christi fuit, modo Florentinorum (a. 1094), qui tribus mensibus post nativitatem, modo Pisavorum (a. 1095 et 1096 potissimum), qui mensibus novem ante eam cœpti sunt. Neque indictionum par ratio ubique. Etenim qua priores pontifices usi erant, Constantinopolitana indictione prorsus ut videtur abjecta, notarii alias Constantinianam seu Cesaream admiserunt, quæ die 25 m. Sept.; alias Pontificiam seu Romanam, quæ die 1 m. Januarii habebat principium.

Sententia addita hæc est: **BENEDICTUS DEUS ET PATER DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI (5, 9, 63, 83, 93, 106, 113, 126, 167, 179, 218, 219, 256, 299)**; pro qua nonnusquam sic est inter duos circulos: **LEGIMUS, FIRMAMUS (211)**.

Subscripserunt :

Episcopus Albanensis Petrus (22), Oddo (66), Gualterius (292).

› *Ostiensis Odo (292).*

› *Portuensis Joannes (127).*

› *Prænestinus Bernardus (66).*

› *Subinensis Minutus (32), Ubalduus (66).*

› *Signinensis Bruno (22, 177).*

Presb. card. (ex tit. Quatuor Coronatorum) Hermannus (66).

› *(tit. S. Vitalis) Gregorius (66).*

› *(tit. S. Susannæ) Benedictus (66).*

› *de tit. SS. Joannis et Pauli Bonus Senior (127), Teuzo (292).*

› *ex tit. S. Clementis Numerius [l. Rainerius] (293).*

› *ex tit. S. Anastasiæ Joannes (292).*

› *S. R. E. et Massiliensis abbas Richardus (127).*

› *Albertus (127, 177, 186), Teuzo (127, 177, 180).*

Diac. card. Gregorius (127, 186), Hugo (127), Herimannus (127)

› *Rogerius (127, 177).*

Card. Rainerius (211), Joannes (211).

Scriptæ bullæ sunt p. m.

Gerardi notarii regionarii et scriniarii S. R. E. (22, 246).

Gregorii scriniarii atque notarii sacri palatii (35, 37, 38, 40, 41).

Lanfranci notarii sacri palatii (49, 220).

Lanfranci vice agentis cancellarii sacri palatii (58).

Bonihominis Scriniarii sacri palatii (106).

Petri notarii regionarii et scriniarii sacri palatii (113, 218, 219, 224, 253, 247, 290, 291, 299).

Joannis S. R. E. scriniarii, Constantini filii (234).

Data :

A die 15 Oct. 1088 ad diem 1 Julii 1089 :

P. m. Joannis diaconi S. R. E. et prosignatoris domini Urbani II papæ (5, 9, 10, 12, 17, 18, 19).

Mense Julio 1089 :

P. m. Joannis S. R. E. diaconi et cancellarii (20, 23).

Cæteræ :

P. m. Joannis S. R. E. diaconi cardinalis (26, 27, 28, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 48, 49, 50, 51, 52, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 79, 84, 87, 95, 91, 103, 113, 118, 126, 127, 128, 129, 131, 135, 150, 157, 158, 159, 141, 145, 145, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 185, 186, 186 bis, 188, 189, 190, 196, 197, 200, 201, 202, 202 bis, 203, 204, 205, 211, 218, 219, 220, 233, 254, 257, 258, 259, 240, 242, 247, 289, 290, 291, 292, 297, 299).

P. m. Hotesculici presbyteri vicem gerentis cancellarii (37).

› *Lanfranci vicem agentis cancellarii (224, 236).*

Scriptæ et datæ p. m. Lanfranci, vicem gerentis cancellarii (227, 228).